

JÄLLEENSYNTYMINEN JA VAPAUTUKSEN TIE

Pekka Ervastian esitelmä 14.12.1924

Indiassa, kuten yleensä itämailla, on aina ollut tapana opettaa ajattelemisen alkeita vertauskuvien avulla kertomuksien muodossa. Olemme jo ennen näissä luennoissa kertoneet joitakuita tämmöisiä pieniä indialaisia kaskuja Upanishadista, ja tahdon nyt taas kertoa yhden tämmöisen kertomuksen. Tämä kertomus on kuvaava ja sangen opettava. Minun täytyy huomauttaa tämä edeltäkäsin, sillä tulette huomaamaan useampia mielenkiintoisia kohtia, joita kannattaa ajatella.¹

Oli eräs poika, Shvetaketu nimeltään. Hänen isänsä, joka oli brahmiini ja nimeltään Aruni, sanoi pojalleen, kun tämä oli 12 vuotias: ”Nyt sinun täytyy ruveta vedoja opiskelemaan, sillä meidän suvussamme ja heimossamme ei ole ollut koskaan ketään, joka ei olisi vedoja tuntenut.” — Poika lähti sitten, niinkuin tapana oli, oppineiden veda-tuntijoiden luo. 12 vuotta hän oli metsässä ja oppi kaikki vedat, rigvedat, jadshurveedat ja saamaveedat.² Kaikki runot ja loitsut hän oppi. Hän siitä paisui, tuli ylpeäksi ja luuli itseänsä oppineeksi ja yleväksi. 24 vuotiaana hän tuli kotiinsa isän luo. Aruni sanoi Shvetaketulle:

¹ Shvetaketun tarina on Chandogya-upanishadissa. Ks.

<http://oaks.nvg.org/pv6bk6.html#kaup> Khandogya, part sixth.

² Neljättä veedaa, atharvaveedaa ei mainita Chandogya-upanishadin Shvetaketun tarinassa, ks. <http://oaks.nvg.org/pv6bk6.html#kaup> Khandogya, part sixth, Book 7.

”Sinä olet paisunut, luulet olevasi oppinut ja ylevä, rakkaani. Oletko sinä oppinut, mikä on se oppi, jonka kautta me olimme kuulemaan kuulemattoman, ajattelemaan sitä, mitä ei ajatella ja käsittämään käsittämättömän?” — ”En, herrani,” vastasi Shvetaketu, ”siitä opista minä en ole kuullut.” — Isä sanoi: ”Niinkuin savimöhkäleestä voi tuntea kaikkien saviesineiden olemuksen, sillä vaikkakin savesta tehdyt esineet ovat nimeltään ja muodoltaan erilaisia, ovat ne kuitenkin kaikki savea, ja kuparista tehdyt esineet samoin voi tuntea, niin on tämäkin oppi, rakkaani.” — ”Herrani, siitä opista en ole mitään kuullut, minun opettajani eivät ole siitä mitään puhuneet. Jos he olisivat sen tunteneet, miksi eivät olisi siitä puhuneet? Kerro, sinä, herra, minulle siitä.” — Ja hänen isänsä, Aruni, vastasi selittäen:

”Olevainen on tämä, josta kaikki on tullut, ainoa, jonka rinnalla ei ole ollut mitään. Muutamat väittävät, että alussa oli olematon, mutta kuinka olemattomasta olisi tullut olevainen? Olevainen siis oli ensin, ja olevaisesta on kaikki tullut. Olevainen sanoi itselleen: ”Minä tahdon monistua ja synnyttää.” — Ja hän synnytti kuumuuden eli tulen. Ja kuumuus, tedshas [tejas], sanoi itselleen: ”Minä tahdon monistua ja synnyttää.” — Ja hän synnytti veden, apas. Ja vesi sanoi itselleen: ”Minä tahdon monistua ja synnyttää.” — Ja hän synnytti itsestään ravinnon, annan. Rakkaani, sentähden jos ihminen ponnistuksesta tai tuskasta synnyttää itsessään muita, niin tämä tuli hänessä synnyttää hikeä, vettä, joka tulee hänestä ulos. Kun sataa vettä luonnossa, tulee ravintoa maasta. Nämä kolme: tedshas eli tuli, vesi eli apas ja ravinto eli anna ovat tiheydeltään kolmenlaisia: tihein, keskellä oleva ja kaikista ohuin. Kun ihminen syö ravintoa (anna), silloin kaikista karkein osa siitä menee hukkaan, koska välillä oleva muuttuu lihaksi ja hienoin aivoiksi, muistoksi. Kun ihminen nauttii vettä (apas), silloin kaikista karkein osa menee hukkaan, tulee ulos ruumiista, keskimäinen osa muuttuu vereksi ja kaikista hienoin osa hengeksi, hengitykseksi. Kun ihminen syö tulta eli

kuumuutta (tedshas), silloin sen kaikista karkein osa muuttuu luuksi, keskimmäinen osa ytimeksi ja kaikista hienoin osa puheeksi. — Rakkaani, tahdotko vielä kuulla? —

Niinkuin maidosta hienoin ja kevein osa nousee pinnalle ja muuttuu kermaksi, niin ravinnosta hienoin osa nousee ylöspäin aivoihin ja muuttuu aivoiksi. Vedestä hienoin ja kevein osa nousee ylöspäin ja muuttuu hengeksi, ja tulesta kaikista hienoin osa muuttuu puheeksi. — Rakkaani, tahdotko nähdä tämän totuuden? Ihminen on 16/16, säilytä itsessäsi 1/16; 15:nä päivänä älä nauti mitään ravintoa (anna), juo ainoastaan vettä mielesi mukaan. Tule sitten minun luo.” —

Shvetaketu paastosi 15 päivää juoden ainoastaan vettä. Sitten tuli hän isän luo ja sanoi: ”Tässä minä olen, mitä sinä tahdot, että tekisin? Tahdotko, että lausuisin sinulle jotain?” — ”Niin,” sanoi isä, ”lausu loitsuja rigvedasta, jadshurveedasta ja saamavedasta. Ja Shvetaketu hämmästyti ja sanoi: ”Oi, herrani, en muista yhtään loitsua mistään.” — Hänen isänsä sanoi: ”Jos on suuri paljous hiiliä ja niistä ainoastaan kiiltomadon suuruinen osa hehkuu, niin se ei vaikuta mitään suureen kasaan, se ei sytytä sitä. Sinussa on vain 1/16 ravintoa, sinun aivosi eivät mitään muista. Syö, rakkaani, ravintoa.” — Ja Shvetaketu söi ja tuli sitten isän luo ja sanoi: ”Nyt minä muistan loitsut rigvedasta, jadshurveedasta ja saamavedasta.” Isä sanoi: ”Niin rakkaani, jos on suuri paljous hiiliä, ja yksi pieni, kiiltomadon suuruinen osa hehkuu, se ei sytytä suurta paljoutta, mutta jos asetat ravintoa, kuivia heiniä, sen päälle, silloin se syttyy.” — ”Oi, herrani, mitä tahdot, että nyt teen?” — ”Rakkaani, ota tuosta viikuna ja taita se.” — ”Olen sen tehnyt, herrani.” — ”Mitä näet siinä?” — ”Näen siemenen.” — ”Ota siemen ja taita se.” — ”Herrani, olen sen tehnyt.” — ”Mitä sinä näet?” — ”En näe enää mitään.” — ”Rakkaani, tuossa siemenessä, joka on niin pieni, että kun sen aukaiset ja taitat, ei ole mitään, siinä on kuitenkin suuren viikunapuun kasvun voima. Siitä tulee suuri puu. Samalla tavalla on Hän,

Jumala, kaikkialla, siellä, missä et Häntä näe. Etsi sitä Itseä, joka on Jumalan kanssa, etsi sitä, rakkaani, niin saat tiedon.” —

Tämä kertomus oli siis koko lailla sisältörikas. Se tietysti sopii aivan hyvin vedaantaan ja Upanishadiin, mutta samalla on tässä kertomuksessa kohtia, jotka vievät selvästi yli myös Kapilan sankhja-filosofian, josta tahdomme vielä tällä kerralla jatkaa. Se, mikä on mielenkiintoista tässä kertomuksessa sille, joka sankhja-filosofiaa tutkii, on tuo kolmijako, sillä siinä selvästi puhutaan tästä, mikä ilmenee, siitä prakritista eli luonnosta, joka on itsessään ilmenemätön, mutta josta tulee se, joka ilmenee.

Nyt sankhja-filosofia teroittaa sitä tosiseikkaa, että tämän luonnon olemus on kolminainen, siinä on kolme eri olemuspuolta. Se ei nimitä enää noilla nimillä, mitkä tässä sanotaan: tuli, vesi ja ravinto, vaan se käyttää toisenlaisia nimityksiä, jotka ovat kuvaavampia ja filosofisempia, eivät niin realistia. Nämä nimitykset ovat kaikille tutut, ne ovat gunat.

Kolme tekijää on ilmenneessä luonnossa, prakritissa. — Mitä ne merkitsevät? — Näitä ovat sattva, radshas, tamas ja niistä sattva ja radshas ovat rinnakkain ja tamas on niiden välillä, alapuolella. Sattva merkitsee miellyttäväisyys, mieltymys. Sanallisesti se merkitsee vähän muuta ja muunneltuna monenlaisia asioita: valoa, keveyttä y.m., mutta tässä jaoituksessa se merkitsee mieltymys. Radshas taas merkitsee vastenmielisyys ja tamas välinpitämättömyys.

Sankhja-filosofia selittää, että ilmenneessä luonnossa, aineellisuudessa, on kolme perustekijää, ominaisuutta: miellyttäväisyys, vastenmielisyys ja välinpitämättömyys. Se on kaiken ilmennyksen periolemus. Sankhja-filosofiassa sanotaan: jos missä esineessä, oliossa, on meihin nähden satvan ominaisuus, niin se herättää mieltymystä, radshas herättää meissä vastenmielisyyttä ja jos on tamasta, se ei vaikuta meihin

mitään, se jättää meidät välinpitämättömiksi. Nämä perusominaisuudet kaikissa ilmennyksissä sekaantuvat toisiinsa, että sama saattaa ilmentää eri perusominaisuuksia meihin nähden ja eri eläviin olentoihin nähden. Tämä suhde riippuu elävästä olennosta ja häntä ympäröivästä maailmasta, siis sekä tuosta tajuavasta olennosta itsestään että ympäröivästä maailmasta.

Sanokaamme, että meillä on ystävä. Hän voi silloin meihin nähden ilmentää sattva-, radshas- tai tamas-ominaisuuksia. Ensin on hän kääntänyt meihin sattva-ominaisuuksia, hän on ollut meidän ystävä. Sitten hän kääntää meihin radshas-ominaisuuksia, jolloin hän ei ole meidän ystävä enää. Silloin hän herättää meissä tuskaa ja kärsimystä. Mutta jonkun ajan perästä me olemme voittaneet tuskan ja kärsimyksen, ja silloin tulee ystävässä tamas-ominaisuus meihin nähden ja hän tulee välinpitämättömäksi.

Mutta sama esine, olio, saattaa samalla kertaa ilmentää eri ominaisuuksia. Kun pelaajat pelaavat rahasta, silloin sama rahakasa vaikuttaa eri tavalla eri läsnäoleviin. Voittajaan kääntää se satva-ominaisuuden, herättää hänessä mieltymystä, mutta sille, joka häviää, kääntää radshas-puolta, vihan, katkeruuden tunteet, ja kolmas, joka katselee peliä, jää välinpitämättömäksi rahan suhteen. — Samalla kerralla ja hetkellä siis sama kultakasa vaikuttaa eri tavalla tajuavien olentojen mukaan. Se kultakasa sisältää itsessään eri ominaisuudet, se käsittää itseensä nämä kolme tekijää.

Nyt tietysti ne, jotka ovat tutustuneet teosofiseen kirjallisuuteen, muistavat, että näitä perusominaisuuksia: sattva, radshas ja tamas, niitä myös liitetään kuvaaviksi nimityksiksi — ainakin joskus — eri tasoille ja sanotaan, että fyysillisellä tasolla on tamas perusominaisuutena, astraalitasolla radshas ja mentaali-, älytasolla sattva. Tämä ei aivan eksaktisesti pidä paikkaansa, sillä nämä ovat kaikkialla, mutta siinä on kuitenkin perää jonkun verran. Realistisesti on kyllä

totta, että sattva-ominaisuus on enimmin vallalla älymaailmassa, radshas astraalimaailmassa ja tamas tässä fyysillisessä.

Sankhja-filosofiassa puhutaan myös tästä, sillä siinä nimenomaan viitataan siihen, että ne ovat kolmijakoisia. Puhutaan, että anna on kolmijakoinen, samoin vedestä ja tulesta on eri hienouksia, joten saadaan 9 eri hienoutta. Jos tarkastamme tätä, huomaamme, että ravinnon karkeimmassa osassa on tamas-ominaisuuksia enimmin, keskimmäisessä radshas-ominaisuuksia ja hienoimmassa sattva-ominaisuuksia, jotka nousevat ylös ja muodostavat aivoja. Sitten myös huomaamme, että sankhja-filosofiassa käytetään näitä nimityksiä ja ajatellaan, että ne erikoisemmin suhtautuvat itse aineen ilmennyksiin tällä tavalla, koska puhutaan kolmesta eri tiheästä maailmasta ja sanotaan nimenomaan, että kaikista hienoin, suukshma [sûkshma], on se, mikä on lähimpänä tuota prakritin alkuperäistä tilaa eli buddhia. Suukshma on ainoa, mikä seuraa lingamin kanssa: ne kaksi muuta eivät seuraa mukana, vaan häviävät aina.

Nyt, kun me asetumme sankhja-filosofian kannalle, niin me siis muistamme, että purusha eli henki, tajunta, minuus, on tuon kaiken ulkopuolella ja syrjässä oleva katsoja. Te muistatte viime sunnuntaisesta vertauskuvasta, että se on halvaantunut mies, joka istuu sokean selässä. Purusha ainoastaan katselee, mutta on kiinni prakritissa eli aineessa, mutta hän ei luo, vaikuta mitään. Prakriti on se, joka kaiken luo. Luonto on se, joka kaiken muodostaa, ja luonnosta lähtee silloin kaikista hienoimpana ulos buddhi eli korkein totuuden näkemys.

Nyt sanotaan sankhja-filosofiassa, että purusha on aina yhtyneenä lingamiin eli sieluruumiiseen, muuttumattomaan ruumiiseen. Purusha on aina siihen yhtyneenä, mutta se syntyy useampia kertoja tietysti maailmaan. Indialainen filosofia kaikissa eri muodoissaan, kuudessa ortodoksisessa koulussaan

on aina sillä kannalla, että ihminen on jälleensyntyvä olento. Tämä ihmisen henki ei ole ensimmäistä kertaa puettu lingamiin, vaan se on ollut täällä ennen ja tulee olemaan jälleen. Indialaiselta jälleensyntymisen kannalta on purusha eli henki sidottu samsaranaan eli kiertokulkuun aineeseen, ennenkuin se vapautuu. Vapautuminen on pelastusta prakritin kahleista. Purusha, joka on syrjästä katsoja, ei ole oikeastaan mihinkään kahlehdittu, prakriti on itse kahlehdittu, ja se vapautuminen tapahtuu silloin, kun purusha näkee prakritin salaisuuden. Mutta koska henki on aina kaiken aineen yläpuolella, niin aine on itse kahlehdittuna ja kiinni itsessään ja riippuvainen hengestä, kunnes aine on voinut näyttää salaisuutensa, kuten tuo nuori tyttö, joka pakenee. Silloin prakriti on vapautunut omista kahleistaan. Ja koska tämä ei tapahdu kaikille ihmisille, koska se ei tapahdu tässä elämässä jokaiselle, koska on huomattavissa, että useimmat ihmiset eivät vapaudu, ja koska taas on joitakuita semmoisia, jotka vapautuvat, joiden henki näkee kaiken luonnon salaisuuden ja molemmin puolinen vapautuminen on siitä seurauksena, niin indialainen filosofia järkipäätelmänä tulee siihen, että täytyy olla jälleensyntyminen.

Sankhja-filosofia sanoo: aine asettaa uudestaan ja uudestaan hengen tilaisuuteen näkemään aineen salaisuuden. Aine tarjoaa toistamiseen tilaisuuden hengellä. Se on kuin tuo nuorallatanssija, joka aina tekee temppuja ja houkuttelee, mutta ei näytä mitään salaisuutta, ei kukaan oikein näe häntä. Siis hän yhä uudestaan ja uudestaan tekee samoin. Niin on juuri prakritin suhde purushaan. Se uudestaan ja uudestaan suorittaa tanssin hengen edessä ja kysyy: ”Joko sinä näet, kuka minä olen? Jospa näkisit, jotta minä vapautuisin.” — Niin on aineen ikuinen rukous.

Mutta nyt on lingam se aineellinen verho, mikä on henkeen kiinnitetty, aina samanlainen, muuttumaton. Ja me kysymme: miksi ihmiset siis ovat erilaisia, kun heidän henkensä aina

pukeutuu samaan aineellisuuteen? Mikä konstituoi ihmisten erilaisuuden? — Siihen vastaa sankhja-filosofia: kaikki erilaisuus johtuu bhavoista. Bhavat ovat ne synnynäiset ominaisuudet ja tulokset, jotka seuraavat kutakin purushaa ja lingamia sen syntymisissä. — Mitä siis nämä bhavat ovat? — Bhava merkitsee olotila, myös jotain semmoista, kuin kärsimys. Suomenkielessä ei ole vastaavaa sanaa, kreikankielessä on pathé, joka merkitsee kipu, kärsimys, sairaus. Tästä sanasta on muodostunut aivan yleismaailmallinen sana patologia. Siis oikeastaan oppi näistä bhavoista on oppia lingamien sairauksista. Jokaisen ihmisen aineellisen verhon sairauksista on tämä oppi. Ne ovat inhimillisen purushan lingamissa piilevät sairaudet ja muodostavat ihmisen erikaltaisuuden.

Mistä nämä bhavat johtuvat? — Ne johtuvat juuri siitä, että prakritissa on nuo kolme tekijää: sattva, radshas ja tamas. Ne yhtyvät eri tavalla ja saavat erilaisia vaikutuksia aikaan. Ja sitten vielä, kun otamme huomioon, että todella kysymys kolmesta eri maailmasta, tasosta, joissa kaikissa nämä kolme gunaa keskenään vaikuttavat ja sekoittuvat, niin me ymmärrämme, että ihmisen olemuksessa syntyy monenlaisia tuloksia, aineellisia ilmennyksiä.

Nyt sanotaan niin, että prakritin kaikista korkeimmassa, ensimmäisessä emanatsioonissa, buddhissa, on neljä bhavaa, neljä semmoista perustautia, jotka itse asiassa ovat silloin perusterveyksiä, mutta juuri niiden terveyksissä piilevät niiden sairaudet. Nämä neljä bhavaa buddhissa ovat: dharmaa, viraga [vairaagja, vairâgya], aishvarja [aishvarya] ja dshnaana [jñâna]. Dharmaa merkitsee uskonnollisuutta, lainkuuliaisuutta, pelastuksen täyttymistä. Se monivivahteinen sana. Madame Blavatsky valitsi Teosofisen Seuran tunnuslauseeksi: satjaan naasti paroo dharmah [satyân nâsti paro dharmah], joka merkitsee: ei ole mitään dharmaa, uskontoa yläpuolella totuutta. — Jokaisen ihmisen dharmaa on hänen siveellinen

elämäntehtävänsä, joka on erilainen eri ihmisillä. Sentähden sanotaan Bhagavad-Gitassa: ”Ei ole mitään niin vaarallista, kuin ruveta suorittamaan toisen dharmaa: jokainen suorittakoon oman dharmansa ja jättäköön toisen rauhaan.” — Tällöistä sisältyy dharmasanaan. Tämä on perusterveys buddhissa, mutta sen vastakohta voi johtua siitä, joka on adharma, uskottomuus, välinpitämättömyydenä oleminen omasta dharmastaan, lainkuulemattomuus.

Toinen bhava buddhissa oli viraga: se merkitsee kieltäytymistä, melkein askeesia, kieltäytyminen kaikenlaisista nautinnoista, kaikesta semmoisesta, joka ei ole Jumalan tahdon mukaista. Se on buddhissa yhtenä perushaaranä. Mutta siinä piilee siemen siihen tautiin, joka aviraga, joka on nautinnonhimo ja halveksuminen kaikkea kieltäytymistä kohtaan.

Kolmantena on aishvarja [aishvarya], joka merkitsee: Jumalan kaltaisuus, herruus, siis itsensä hillitseminen, täydellinen valta itsensä yli, [!] niin että semmoista olentoa voi sanoa herraksi, jumalaksi. Tämän vastakohtana on anaishvarja [anaishvarya], joka merkitsee kykenemättömyyttä itseään hillitsemään, siis olemista alemman itsensä orjana.

Neljäntenä on dshnaana [jñāna] eli tieto, joka on buddhin perusominaisuus. Buddhilla on mahdollisuus totuuden näkemiseen. Kun purusha näkee aineen salaisuuden, tapahtuu tämä buddhin avulla, ja se on silloin dshnaana. Se piilee buddhissa, mutta sen vastakohta piilee myös mahdollisuutena, ja sen on adshnaana [ajñāna] eli tietämättömyys.

Nyt nämä asiat selviävät meille, kun me ajattelemme niiden yhteydessä kolminaismaailmaa ja niiden yläpuolella hengen maailmaa alkavana. Nämä kolme tasoa ovat fyysillinen, astraalinen ja älytaso eli toiminnan, tunteen ja älyn tasot.

Älytason yläpuolella alkaa hengen taso. Kun ajattelemme ihmisen lingamia ja siinä ylimpänä buddhia ensimmäisenä emanationina, niin siinä ovat nämä kolme maailmaa eli tasoa. Nyt nuo phavat parhaiten suhtautuvat juuri näihin tasoihin, niin että fyysillisellä tasolla me saamme dharman ja adharman, astraalisella viragan ja aviragan, älytasolla aishvarja ja anaishvarja ja hengen tasolla dshnaanin ja adshnaanin.

Kun katselemme ihmisen elämää, niin näemme sankhja-filosofian kannalta näin:

Tässä näkyväisessä, fyysisessä maailmassa ihminen elää ja tässä on hänen tehtävänsä kuulla dharman ääntä. Jos hän ei kuuntele ja tottele dharmaa, silloin hän kuulee adharmaa. Dharma tässä kuvastuu uskontona, lakina, elämänjärjestyksenä ja sitten jokaisen ihmisen pyhänä elämäntehtävänä. Nyt ihmisen pitäisi siis olla kuuliainen dharmalle, hänen pitäisi olla uskonnollinen ihminen, pitäisi totella lakia, ottaa selvää omasta siveellisestä elämäntehtävästään. Jos hän elää, niinkuin luonto soisi, että hän eläisi, niin hän mukautuu tämän elämän sääntöön ja pyrkii dharmaa tottelemaan. Mutta jos hän ei ole ajatteleva, pyrkivä olento, niin hän joutuu adharman valtaan. Tämä vaikuttaa jälleensyntymiseen. Hänen oma elämäntapansa, valintansa täällä riippuu siitä, mitä sekoituksia on hänen olemuksessaan. Jos hänessä on paljon tamasta, pimeyttä, raskautta, välinpitämättömyyttä, niin hän elää täällä kuin unissaan, ei ajattele paljoa, ei ole olento, joka pyrkii maailmassa jotain aikaan saamaan tai itsestään jotain luomaan, vaan hän on olento, joka uneliaana elää mukana. Silloin hän tietysti saattaa tietämättömyydestä ja välinpitämättömyydestä noudattaa uskontoja ja lakeja, mutta saattaa olla niitä noudattamatta. Hänen elämänsä tässä fyysisessä maailmassa vaikuttaa hänen jälleensyntymiseensä. Jos hän noudattaa dharmaa, tottelee uskonnon määräyksiä j.n.e., silloin tämä vaikuttaa hänen jälleensyntymiseensä sillä tavalla, että kun hän syntyy uudestaan maailmaan, hän tulee parempiin oloihin, hän

nousee ylöspäin. Jos hän elää adharmassa, silloin hän seuraavassa syntymässä tulee huonompiin oloihin.

Sitten on tunnetasolla viraga ja aviraga. Astraalitasolla ihminen siis, jos hän pyrkii ylöspäin, kieltäytyy tunne-elämässä. Jos hän tottelee elämän ääntä astraalisesti, jos hän himoelämän suhteen noudattaa luonnon ja hengen ääntä, silloin hän kieltäytyy. Mutta jos hän ei noudata sitä, hän heittäytyy himojen ja halujen valtaan. Tämä vaikuttaa myös jälleensyntymiseen. Sankhja-filosofia selittää, että se vaikuttaa jälleensyntymiseen sillä tavalla, että jos ihminen kieltäytyy, silloin prakriti muodostuu hänelle kevyeksi, prakriti pakenee. Hän saa semmoisen ruumiin, joka on kevyt, josta aineellisuus haihtuu, jota vastoin, jos hän ei kieltäydy, hän tulee yhä karkeammalla tavalla jälleensyntymisen orjaksi. Jotain on hänen olemuksessaan, joka painaa häntä ja vetää häntä alaspäin.

Sitten on aishvarja ja anaishvarja. Aishvarya on herra itsensä yli ja anaishvarja herruuden puute. Jos ihminen elää elämän äänen mukaan, hän pyrkii herruuteen, hän ei tahdo olla oman itsensä orja, hän ei tahdo olla kuin palvelija talossa, vaan kuin poika talossa, omassa ruumiissaan kuin hallitsija. Tämä on pyrkimystä aishvarjaan. — Mikä on siitä seurauksena? — Siitä on seurauksena jälleensyntymisessä se, että luonto tottelee hänen toivomuksiaan: mitä hän toivoo, se täyttyy. Elämä tottelee häntä, koska hän on itsensä herra, ja luonto häntä palvelee. Hänen toiveensa ovat epäitsekkeitä, ne eivät kohdistu häneen itseensä, ne ovat jumalallisia laadultaan, ja sentähden ne täyttyvät. Jos ihminen taas ei pyri aishvarjaan, vaan joutuu anaishvarjan kynsiin ja tulee alemman luonteensa orjaksi, silloin tämä vaikuttaa hänen jälleensyntymiseensä siten, että luonto ei tahdo häntä palvella, vaan vastustaa häntä. Hänen toiveensa eivät toteudu, hänen toivomuksensa ovat turhia, elämä heittää esteitä hänen tielleen.

Sitten dshnaana ja adshnaana suhtautuvat itse hengen maailmaan, siis korkeamman järjen, manaksen, maailmaan. Itse asiassa silloin adshnaana käsittää samalla kaikki nämä muut alapuolella, joten seitsemän tämmöistä tietämättömyyden muotoa tulee olemaan. Ainoa, mikä pelastaa, on dshnaana. Ei vielä pelasta ihmistä, että hän elää dharmassa, viragassa ja aishvarjassa, kaiken sen yläpuolelle hänen täytyy nousta. Kaikki on dshnaanana kannalta tietämättömyyttä. Korkein on tieto, joka pelastaa.

Nyt me täten näemme, kun luomme yleissilmäyksen sankhja-filosofian teoriaan, että se on karman kannalla: siinä ei nimenomaan teroiteta sitä, jota täällä länsimailla nimitetään vapaaksi tahdoksi. Luonnon perusolemukset ovat ihmisessä, ne keskenään taistelevat ja saavat vaikutuksia aikaan. Ihminen syntyy jälleen, kunnes hän lopulta herää tietoon. Tästä ei pidä tehdä sitä johtopäätöstä, ettei indialaisessa filosofiassa olisi pidetty todellisuutena vapaata tahtoa. Nimenomaan sankhja-filosofiassa teroitetaan sitä, että ihmisen pitää pyrkiä saavuttamaan 8 täydellisyyttä, siddhiä. Ja hänen tiellään on monenlaisia esteitä. Yksi este on juuri tuo, että ihminen luottaa siihen, että kyllä luonto hänet lopulta vie pelastukseen. On teosofejakin meidän päivinä, jotka sanovat, että kyllä luonto kuljettaa ihmistä karman ja jälleensyntymisen avulla pelastukseen, ihminen itse ei osaa mitään tehdä. sankhja-filosofia sanoo: tuo on yksi erehdys, siitä on vapauduttava, ihmisen täytyy itse pyrkiä, muuten ei tule asiasta mitään. — Kaikessa indialaisessa filosofiassa puhutaan joogasta, ja sankhja-filosofiassa on tietysti jooga, mutta koska tämä joogatie on niin tärkeä, on siitä Indiassa tehty joogajärjestelmä, johon filosofit viittaavat.

Vapautus saavutetaan silloin, kun ihmisen henki, purusha, näkee aineen salaisuuden. Mutta millä tavalla me voimme pyrkiä pelastumaan ja minkälaisesta karmasta meidän on

vapauduttava, siihen vastaa jooga. Siitä puhumme ensi sunnuntaina.